

รายงานผลการถอดบทเรียนเกษตรกรต้นแบบ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร
ข้อมูล ณ วันที่ ๑๗ เดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๖๘

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกษตรกรต้นแบบ

๑. ชื่อ-สกุลนายชิต ปานพลอย.....
๓. ที่อยู่ปัจจุบันที่ติดต่อได้๗๗ ม. ๗ ต. วังตะกู อ. บางมูลนาก จ. พิจิตร.....
โทรศัพท์ ๐๖๑-๖๘๔๗๙๓๖.....Facebookนายชิต ปานพลอย... Line
เกิด พ.ศ. ๒๕๐๘ ปัจจุบันอายุ๖๐.....ปี
๔. สถานภาพ ☐ โสด ☒ สมรส ☐ หย่าร้าง
๕. ระดับการศึกษา ระดับมัธยมศึกษา
สถาบันการศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
คณะ/สาขาวิชา
๖. อาชีพปัจจุบัน
☒ ๖.๑ ประกอบอาชีพการเกษตรเพียงอย่างเดียว
☐ ๖.๒ ประกอบอาชีพการเกษตร และประกอบอาชีพอย่างอื่นนอกเหนือจากเกษตร
ระบุ.....
๗. รายได้จากการประกอบอาชีพการเกษตร๑๔๕,๘๐๐..... บาท/ปี
๘. เป็นเกษตรกรต้นแบบ ศพก. หลัก เมื่อปี พ.ศ.๒๕๖๘.....
- ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)**
๑. สินค้าหลัก.....ข้าว.....
๒. แปลงเรียนรู้ มีจำนวน๑.....แปลงเรียนรู้ ประกอบด้วย
แปลงเรียนรู้ ข้าว

๓. ฐานเรียนรู้ จำนวน.....๗.....ฐานเรียนรู้ ประกอบด้วย

ฐานที่ ๑. การขยายพันธุ์พืช ให้ความรู้เกี่ยวกับการขยายพันธุ์พืช

ฐานที่ ๒. การจัดการดินและปุ๋ย และความรู้ในการปรับปรุงบำรุงดิน ความสำคัญของ อินทรีย์วัตถุในดิน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด การปลูกพืชบำรุงดิน เช่น ปอเทือง เป็นต้น

ฐานที่ ๓. การผลิตน้ำหมักชีวภาพและปุ๋ยหมัก

ฐานที่ ๔. การปลูกองุ่น ให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกองุ่น

ฐานที่ ๕. การเพิ่มมูลค่าและการแปรรูป

ฐานที่ ๖. การลดต้นทุนการผลิต ให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงแหนแดง ลดต้นทุนปุ๋ยและอาหารสัตว์ การทำแซนด์วิชปลา การเลี้ยงหนอนแมลงวันลาย BSF กำจัดสิ่งปฏิกูล เศษอาหาร เศษผัก ผลไม้ เป็นแหล่งวัตถุดิบโปรตีนสูง ช่วยลดต้นทุนอาหารสัตว์ในฟาร์ม เช่น นํามาเลี้ยง ไก่ เป็ด ปลา

ฐานที่ ๗. เกษตรผสมผสาน/เกษตรทฤษฎีใหม่/โคก หนอง นา

๔. หลักสูตรการเรียนรู้ จำนวน.....๑.....หลักสูตร ประกอบด้วย

๔.๑ หลักสูตรหลัก จำนวน๔..... หลักสูตร ประกอบด้วย

๑. การประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่
๒. การลดต้นทุนการผลิต
๓. การจัดทำบัญชีครัวเรือน
๔. การขยายพันธุ์พืช

๔.๒ หลักสูตรบังคับ จำนวน๓..... หลักสูตร ประกอบด้วย

๑. การปลูกข้าวแบบลดต้นทุน
๒. การจัดการศัตรูพืชในนาข้าว
๓. การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

๔.๓ หลักสูตรเสริม จำนวน๒..... หลักสูตร ประกอบด้วย

๑. การจัดทำบัญชีครัวเรือน
๒. การแปรรูปผลผลิตเกษตร

๔.๔ หลักสูตรที่มีความโดดเด่นของ ศพก. (ให้ระบุมาจำนวน ๑ หลักสูตร พร้อมระบุวัตถุประสงค์ เนื้อหา และรูปแบบการถ่ายทอดความรู้)

หลักสูตรเด่นเรื่อง “การลดต้นทุนการผลิต” โดยเน้นการผลิตและใช้ปัจจัยการผลิตทางการเกษตรด้วยตนเอง เช่น น้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยหมัก การทำแซนวิชปลา และการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน จึงเป็นหลักสูตรที่ตอบโจทย์ทั้งในด้านเศรษฐกิจพอเพียงและการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

๑. เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถผลิตปัจจัยการผลิตเอง เพื่อลดต้นทุน
๒. เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการใช้ปุ๋ยอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสภาพดิน
๓. เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในชุมชน
๔. เพื่อส่งเสริมแนวคิดเกษตรเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรอินทรีย์ที่ยั่งยืน

เนื้อหาของหลักสูตร

๑. การทำน้ำหมักชีวภาพและปุ๋ยหมัก
 - ๑.๑ ประเภทของน้ำหมักชีวภาพ (เช่น น้ำหมักพืช น้ำหมักสัตว์)
 - ๑.๒ วัตถุดิบในท้องถิ่นที่นำมาใช้ (เปลือกผลไม้ มูลสัตว์ กากน้ำตาล ฯลฯ)
 - ๑.๓ ขั้นตอนการผลิต และระยะเวลาในการหมัก
 - ๑.๔ การใช้น้ำหมักและปุ๋ยหมักในแปลงปลูก เช่น ข้าว พืชผัก ผลไม้
๒. การทำแซนวิชปลา (อาหารหมักเสริมโปรตีนสำหรับสัตว์เลี้ยง)
 - ๒.๑ ความสำคัญของการลดต้นทุนอาหารสัตว์ในระบบเกษตรผสมผสาน
 - ๒.๒ วิธีการเตรียมวัตถุดิบ เช่น เศษปลา รำ ปลาขี้ขาว กากน้ำตาล
 - ๒.๓ ขั้นตอนการหมัก การเก็บรักษา และการใช้เลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ ปลาตุ๊ก
๓. การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน
 - ๓.๑ การเก็บตัวอย่างดินเพื่อวิเคราะห์
 - ๓.๒ การอ่านและแปลผลวิเคราะห์ดิน
 - ๓.๓ การคำนวณสูตรปุ๋ยที่เหมาะสมกับพืชเป้าหมาย
 - ๓.๔ การจัดการปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์อย่างเหมาะสมเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต

รูปแบบการถ่ายทอดความรู้

๑. เรียนรู้จากแปลงจริงของเกษตรกรต้นแบบ

ใช้แปลงสาธิตในพื้นที่ของ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบางมูลนาก แสดงขั้นตอนการผลิตและการใช้จริงในภาคสนาม เช่น คัดเลือกเมล็ดพันธุ์ ใช้ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดิน สํารวจติดตามแมลงศัตรูพืช การใช้ปุ๋ยพืชสด การใช้น้ำหมักในแปลงข้าว และการใช้น้ำหมักกับพืชอื่นๆ เป็นต้น

๒. กิจกรรมฝึกปฏิบัติ

ฝึกทำจริงแบบกลุ่มย่อย เช่น การผลิตน้ำหมักจากวัตถุดิบที่หาได้ในพื้นที่ ทดลองเปรียบเทียบผลผลิตจากการใช้ปุ๋ยเคมีล้วน กับการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

๓. การบรรยายและเสวนาแลกเปลี่ยน

เชิญเกษตรกรต้นแบบ หรือวิทยากรภาคประชาชนมาแบ่งปันประสบการณ์ ใช้สื่อ PowerPoint, แผ่นพับ, VDO และ QR Code ดาวน์โหลดคู่มือ

๔. การติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

มีการลงพื้นที่ติดตามและให้คำแนะนำเสริมในแปลงจริงของผู้เข้าร่วม ส่งเสริมการบันทึกต้นทุน-ผลผลิต เพื่อประเมินผลและปรับปรุง

บัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ

นายชิต ปานพลอย
อาชีพ ทำนาข้าว (เนื้อที่ 10 ไร่)

หมวดหมู่	รายละเอียด	ราคาต่อหน่วย	จำนวน	รวม
ค่าเช่าที่ดิน	ค่าเช่าที่ดิน	10000	10	100000
	ค่าเช่าที่ดิน	10000	10	100000
	ค่าเช่าที่ดิน	10000	10	100000
	ค่าเช่าที่ดิน	10000	10	100000
ค่าเช่าเครื่องจักร	ค่าเช่าเครื่องจักร	10000	10	100000
	ค่าเช่าเครื่องจักร	10000	10	100000
	ค่าเช่าเครื่องจักร	10000	10	100000
	ค่าเช่าเครื่องจักร	10000	10	100000

บัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ

นายชิต ปานพลอย
อาชีพ ทำนาข้าว (เนื้อที่ 10 ไร่)

หมวดหมู่	รายละเอียด	ราคาต่อหน่วย	จำนวน	รวม
ค่าเช่าที่ดิน	ค่าเช่าที่ดิน	10000	10	100000
	ค่าเช่าที่ดิน	10000	10	100000
	ค่าเช่าที่ดิน	10000	10	100000
	ค่าเช่าที่ดิน	10000	10	100000
ค่าเช่าเครื่องจักร	ค่าเช่าเครื่องจักร	10000	10	100000
	ค่าเช่าเครื่องจักร	10000	10	100000
	ค่าเช่าเครื่องจักร	10000	10	100000
	ค่าเช่าเครื่องจักร	10000	10	100000

๕. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด (การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ อย่างไรก็ตาม ให้อธิบายวิธีการ และแนวทางในการเข้าร่วมจัดทำแผนอย่างละเอียด)

ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ถือเป็นผู้นำภาคประชาชนที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดข้อมูล สะท้อนปัญหา และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมในพื้นที่ของตน อย่างเป็นรูปธรรม โดยการมีส่วนร่วมของประธาน ศพก. ได้มีส่วนร่วมในขั้นตอนแรกๆ ได้แก่ การสะท้อนปัญหา และข้อเสนอแนะ ในที่ประชุมคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) และแปลงใหญ่ ระดับอำเภอ จากนั้น ท่านเกษตรอำเภอก็นำเรื่องที่เกี่วข้องเข้าที่ประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับอำเภอ (SCD) และคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตร ระดับอำเภอ (SCD) ก็นำส่วนที่เกี่วข้องเข้าที่ประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตร ระดับจังหวัด (SCP) ต่อไป

[illegible]

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลด้านการเกษตรและการทำงานเป็นเกษตรกรต้นแบบศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. ผลสำเร็จในกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบที่มีการนำวิชาการ เทคโนโลยีการเกษตร มาปรับใช้ใน ศพก. จนเกิดผลสำเร็จในการทำเกษตร พร้อมเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรในพื้นที่

๑.๑ แรงบันดาลใจและจุดเริ่มต้น

๑) อะไรคือแรงบันดาลใจในการเริ่มต้นการปรับเปลี่ยนการทำเกษตรแบบเดิม ๆ สู่การทำเกษตรแบบใช้หลักวิชาการหรือเทคโนโลยีในกิจกรรมการเกษตรของท่าน

นายชิต ปานพลอย ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร เป็นเกษตรกรที่เติบโตมากับการทำเกษตรแบบดั้งเดิมของครอบครัวซึ่งพึ่งพิงธรรมชาติและแรงงานคนเป็นหลัก แต่ผลผลิตที่ได้กลับไม่แน่นอน ต้นทุนสูง และมักประสบปัญหาดินเสื่อม คุณภาพผลผลิตต่ำ รวมถึงความไม่มั่นคงในรายได้ ทำให้เขาเริ่มตั้งคำถามกับวิถีเกษตรเดิม และมองหาวิธีการใหม่ ๆ ที่จะช่วยให้ครอบครัวและชุมชนของเขามีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

แรงบันดาลใจสำคัญเกิดขึ้นเมื่อเขาได้เข้าร่วมอบรมกับกรมส่งเสริมการเกษตร และได้เปิดโลกทัศน์ใหม่เกี่ยวกับการทำเกษตรที่ใช้ "หลักวิชาการ" และ "เทคโนโลยีการเกษตร" มาเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการแปลง เช่น การวิเคราะห์ดินก่อนใส่ปุ๋ย การใช้จุลินทรีย์ชีวภาพแทนสารเคมี การปลูกพืชหลากหลายลดความเสี่ยง และการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า สิ่งเหล่านี้ทำให้เขาเห็นว่า “การทำเกษตรไม่จำเป็นต้องเหนื่อยเท่าเดิม ถ้าเรามีความรู้และเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม” จากจุดเริ่มต้นของความอยากเปลี่ยนแปลงเพื่ออนาคตที่ดีกว่า นายชิตจึงเริ่มต้นปรับปรุงพื้นที่ของตนเองให้กลายเป็นแปลงต้นแบบ และกลายเป็นพื้นที่เรียนรู้ให้กับเกษตรกรในชุมชนในเวลาต่อมา

๒) ปัญหาหรือความท้าทายอะไรที่ผลักดันให้เกิดการทำเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมมาใช้

ในอดีต เกษตรกรในพื้นที่อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร ต้องเผชิญกับปัญหาในการทำเกษตรจำนวนมาก ทั้งจาก ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นค่าปุ๋ยเคมี สารเคมี และแรงงาน ขณะที่ ผลผลิตกลับผันผวนตามสภาพอากาศและโรคแมลงศัตรูพืช ที่ยากต่อการควบคุม ที่สำคัญคือ เกษตรกรจำนวนมากขาดองค์ความรู้ในการจัดการดิน น้ำ และพืชอย่างเป็นระบบ ทำให้ไม่สามารถวางแผนการผลิตที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้ อีกทั้งในยุคที่สภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เกษตรกรยังต้องเผชิญความเสี่ยงจากภัยแล้ง น้ำหลาก หรือฝนทิ้งช่วง ที่กระทบต่อการอบการผลผลิตโดยตรง นอกจากนี้ยังมีความท้าทายด้านการตลาด ที่ทำให้เกษตรกร ต้องขายผลผลิตในราคาถูกโดยไม่มีการเพิ่มมูลค่า สิ่งเหล่านี้กลายเป็นแรงกดดันให้เกษตรกรอย่างนายชิต ปานพลอย

มองหา "ทางรอดใหม่" ผ่านการเรียนรู้และทดลองใช้ หลักวิชาการทางการเกษตร อาทิ การวิเคราะห์ดิน การจัดการธาตุอาหารพืช การใช้ชีวภัณฑ์ และการออกแบบระบบเกษตรผสมผสาน รวมถึงการประยุกต์ใช้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เช่น การใช้น้ำหมักชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี การใช้เทคโนโลยีการขยายพันธุ์พืชที่เหมาะสม และการพัฒนาแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มรายได้ ความท้าทายเหล่านี้ ไม่ได้ทำให้เขาหยุดนิ่ง แต่กลับผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ ทดลอง และพัฒนา จนกลายเป็นต้นแบบของเกษตรกรยุคใหม่ ที่พร้อมส่งต่อแนวคิดและวิธีการสู่เกษตรกรคนอื่น ๆ อย่างเป็นรูปธรรม รายละเอียดของการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในแปลงเรียนรู้ ฐานเรียนรู้

๑) การทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีการเกษตรใดที่ได้นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตร (เช่น การลดการเกิดปัญหาเรื่องดิน น้ำ อากาศ ในพื้นที่ การลดต้นทุนการผลิต การลดการระบาดของศัตรูพืช การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มมูลค่าผลผลิต ได้มีการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีมาปรับใช้อย่างไรบ้าง)

นายชิต ปานพลอย ได้มุ่งมั่นพัฒนารูปแบบการเกษตรของตนเองให้มีความยั่งยืน ด้วยการนำ “หลักวิชาการ” และ “นวัตกรรมทางการเกษตร” เข้ามาปรับใช้กับทุกขั้นตอนในกระบวนการผลิต โดยเน้นการแก้ปัญหาเชิงระบบ ทั้งเรื่องดิน น้ำ ศัตรูพืช ต้นทุน และมูลค่าผลผลิต

การลดปัญหาเรื่องดินและการจัดการปุ๋ย นำหลักวิชาการเรื่อง การวิเคราะห์ดิน มาใช้ก่อนการเพาะปลูก ทำให้สามารถใส่ปุ๋ยได้อย่างเหมาะสมตรงกับความต้องการของพืช พร้อมใช้ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์จากวัสดุในชุมชน และ น้ำหมักชีวภาพ ที่ผลิตขึ้นเองในแปลงเรียนรู้ ลดการพึ่งพาปุ๋ยเคมี และฟื้นฟูสุขภาพดินให้มีชีวิต

การจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ปรับใช้แนวคิด เกษตรทฤษฎีใหม่ และ โคก หนอง นา โมเดล มาพัฒนาระบบจัดการน้ำในพื้นที่ ทำให้สามารถกักเก็บน้ำในฤดูฝนและใช้น้ำอย่างประหยัดในฤดูแล้ง ลดความเสี่ยงจากภาวะแห้งแล้งหรือฝนทิ้งช่วง

การลดการระบาดของศัตรูพืช เปลี่ยนจากการใช้สารเคมีมาใช้ ชีวภัณฑ์ป้องกันแมลง เช่น เชื้อราไตรโคเดอร์มา และสารสกัดจากพืชสมุนไพร รวมถึงการปลูกพืชหลากหลาย (พืชสมุนไพร พืชดอกไล่แมลง) เพื่อสร้างระบบนิเวศให้สมดุล ลดการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชในระยะยาว

การลดต้นทุนการผลิต ใช้วัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่นมาผลิตเป็นปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ และอาหารเสริมพืช รวมถึงการจัดการแรงงานในครัวเรือน และการนำเครื่องมือเกษตรขนาดเล็กมาใช้ เช่น เครื่องตัดหญ้า แทนแรงงานภายนอก ทำให้สามารถ ลดต้นทุนได้มากกว่า ๓๐% เมื่อเทียบกับการผลิตแบบเดิม

การเพิ่มผลผลิตและคุณภาพ ได้นำหลักวิชาการและองค์ความรู้ที่ได้รับจากกรมส่งเสริมการเกษตรมาปรับใช้กับแปลงนาข้าว เช่น การวิเคราะห์ดินก่อนปลูก เพื่อกำหนดปุ๋ยให้เหมาะสมกับสภาพดินนี้การปลูกข้าวโดยใช้เมล็ดพันธุ์ดีที่เหมาะสมกับพื้นที่ เช่น ข้าวมะลิ ๑๐๕ ข้าว กข๔๓ หรือ กข๗๙ ซึ่งให้ผลผลิตสูงและทนโรค การจัดการน้ำแบบเปียกสลับแห้ง (AWD – Alternate Wetting and Drying) ซึ่งช่วยลดการใช้น้ำและลดปัญหาโรคในนาข้าว การใช้ปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักชีวภาพ เพื่อบำรุงดินและลดต้นทุนปุ๋ยเคมี

การเพิ่มมูลค่าผลผลิต นายชิตยังได้พัฒนาศักยภาพด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรใน ศพก. โดยใช้วัตถุดิบจากฟาร์มของตนเองและในชุมชน เช่น ข้าว กล้าย และอ้อย เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและลดการขายผลผลิตสดในราคาต่ำ ในการแปรรูปข้าว นำข้าวในแปลงนาของตน และเครือขาย มาผลิตเป็น ข้าวกล้อง ข้าวอินทรีย์ ข้าวไรซ์เบอร์รี่เพื่อสุขภาพ โดยมีฉลากและตราริณคำ สร้างความน่าเชื่อถือ การแปรรูปกล้าย แปรรูปกล้ายสุกเป็น กล้ายตากพลังงานแสงอาทิตย์ และกล้ายฉาบกรอบ ใช้เปลือกกล้ายและต้นกล้ายผลิตน้ำหมักชีวภาพ ลดของเสียในฟาร์ม การแปรรูปอ้อย โดยผลิตน้ำอ้อยสดบรรจุขวดพาสเจอร์ไรซ์ น้ำตาลปีบจากอ้อย และน้ำตาลอ้อยในรูปแบบผง เพื่อจำหน่าย

๒) อธิบายขั้นตอนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตรของท่าน

นายชิต ปานพลอย ได้ดำเนินการนำหลักวิชาการ เทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการเกษตรมาประยุกต์ใช้กับกิจกรรมการเกษตรในพื้นที่ของตนเองและศูนย์เรียนรู้ฯ อย่างมีขั้นตอนที่ชัดเจน ดังนี้

๑. ศึกษาปัญหาและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการเกษตรในพื้นที่ สำรวจปัญหาในพื้นที่ เช่น ดินเสื่อม น้ำขาดแคลน ต้นทุนสูง ศัตรูพืชระบาด และราคาผลผลิตไม่แน่นอน ร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการเก็บตัวอย่างดินไปวิเคราะห์ เพื่อประเมินค่าความเหมาะสมของการใช้ปุ๋ย เก็บข้อมูลผลผลิตในอดีตเพื่อเปรียบเทียบและประเมินแนวทางการพัฒนา

๒. คัดเลือกเทคโนโลยีและองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของตนเอง ศึกษาองค์ความรู้จากการฝึกอบรมต่างๆ และเยี่ยมชมแปลงต้นแบบในพื้นที่อื่น เลือกใช้เทคโนโลยีที่สามารถดำเนินการได้จริงในพื้นที่ เช่น ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ระบบน้ำหยดและเกษตรทฤษฎีใหม่ การปลูกพืชหลากหลาย เครื่องมือเกษตรขนาดเล็ก

๓. ทดลองใช้ในระดับแปลงของตนเอง (แปลงเรียนรู้) ทดลองใช้ น้ำหมักชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี บางส่วนในแปลงข้าว ปรับเปลี่ยนจากปลูกพืชเชิงเดี่ยวเป็น เกษตรผสมผสาน เช่น ข้าว + ถั่วเขียว + อ้อย + ไม้ป่า + ไม้ผลต่างๆ ใช้ผลผลิตรอง เช่น ถั่วเขียวที่ไม่ได้เกรดแปรรูปเป็นถั่วตาก ปรับปรุงพื้นที่เป็นระบบ โคก หนอง นา โมเดล เพื่อการจัดการน้ำอย่างยั่งยืน

๔. ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุง วัตถุประสงค์และต้นทุนก่อนและหลังการใช้เทคโนโลยี เก็บข้อมูลรายได้และคุณภาพของผลผลิต ประเมินความพึงพอใจของเกษตรกรผู้มาเรียนรู้ในแปลง นำผลจากการทดลองไปปรับสูตรปุ๋ย น้ำหมัก การจัดการพืช ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นในรอบการผลิตถัดไป

๕. ถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านฐานเรียนรู้ของ ศพก. จัดตั้งฐานเรียนรู้ เช่น ฐานการผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ ฐานการขยายพันธุ์พืช ฐานการปลูกองุ่น ฐานการจัดการดินและการวิเคราะห์ดิน ฐานการแปรรูปถั่วเขียว อ้อย และข้าวเพื่อเพิ่มมูลค่า ทำหน้าที่เป็น วิทยากรเกษตรกรต้นแบบ ถ่ายทอดเทคนิคให้แก่เกษตรกรในชุมชน เปิดแปลงเรียนรู้ให้โรงเรียน กลุ่มเกษตรกร และหน่วยงานราชการเข้าศึกษาดูงาน

๖. ขยายผลสู่เกษตรกรในพื้นที่ ส่งเสริมให้เกษตรกรในชุมชนใช้สูตรปุ๋ยและน้ำหมักที่ผลิตในพื้นที่ สนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มแปรรูปผลผลิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ประสานกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการติดตามและให้คำแนะนำต่อเนื่อง

๓) อธิบายขั้นตอนการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการ เช่น การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การปรับเปลี่ยนพันธุ์พืชที่ทนต่อสภาพภูมิอากาศ ด้านทานต่อโรคแมลง เป็นต้น (ให้อธิบายขั้นตอน วิธีการอย่างละเอียด)

การทำเกษตรโดยใช้หลักวิชาการ คือการทำเกษตรที่อาศัยข้อมูลเชิงวิทยาศาสตร์ ข้อมูลจากการวิจัย และการวิเคราะห์ที่ถูกต้อง เพื่อนำไปสู่การผลิตที่มีประสิทธิภาพ ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และรักษาสภาพแวดล้อมในระยะยาว ซึ่งในพื้นที่ ของนายชิต ปานพลอย ได้ดำเนินการตามแนวทางนี้อย่างเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑: การสำรวจและเก็บตัวอย่างดินเพื่อวิเคราะห์ ใช้จอบหรือเครื่องมือขุดดินบริเวณแปลงที่จะปลูกพืช ขุดดินลึกประมาณ ๑๕-๒๐ เซนติเมตร (ระดับรากพืชทั่วไป) จากจุดต่าง ๆ ของแปลง (อย่างน้อย ๕-๑๐ จุด) นำดินแต่ละจุดมารวมกันในภาชนะสะอาด คลุกเคล้าให้เข้ากัน แล้วตักใส่ถุงพลาสติกสะอาด ประมาณ ๕๐๐ กรัม นำตัวอย่างดินส่งวิเคราะห์ที่สำนักงานเกษตรอำเภอ หรือศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลบางไผ่

ขั้นตอนที่ ๒: การใช้ผลวิเคราะห์ดินกำหนดสูตรปุ๋ย เมื่อได้รับผลวิเคราะห์ดิน จะมีข้อมูลค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) / อินทรีย์วัตถุ / ธาตุอาหารหลัก (N-P-K) ปกษาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร หรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อแปลผลและเลือกสูตรปุ๋ยที่ตรงกับความต้องการของพืชในพื้นที่ กำหนดอัตราและช่วงเวลาใส่ปุ๋ย เช่น แบ่งใส่ ๒-๓

ครั้งในช่วงต่าง ๆ ของการเจริญเติบโต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดูดซึม หากค่าความเป็นกรดของดินต่ำ (ดินเปรี้ยว) ให้ใช้ปูนโดโลไมต์เพื่อปรับสภาพดินก่อนปลูก

ขั้นตอนที่ ๓: การเลือกพันธุ์พืชที่เหมาะสมกับพื้นที่และสภาพอากาศ ศึกษาพันธุ์พืชที่มีความทนแล้ง ทนน้ำท่วม หรือทนต่อศัตรูพืช โดยดูข้อมูลจากกรมวิชาการเกษตรหรือหน่วยงานวิจัยพิจารณาเลือกพันธุ์ที่ให้ผลผลิตดี ตอบสนองต่อตลาด และ เหมาะสมกับฤดูกาลปลูก เช่น ในกรณีของข้าว เลือกพันธุ์ กข๔๓ (ข้าวหอม น้ำตาลต่ำ) หรือ กข๗๙ (ทนแล้ง อายุสั้น) ในกรณีของพืชไร่ เลือกข้าวโพดพันธุ์ที่ต้านทานโรคราน้ำค้าง ทดสอบปลูกในแปลงเล็กก่อน เพื่อดูการเจริญเติบโตและความต้านทาน หากได้ผลดี จึงขยายพันธุ์หรือปลูกเต็มพื้นที่

ขั้นตอนที่ ๔: การปลูกและดูแลรักษาอย่างเป็นระบบเตรียมดินโดยไถพรวน ปรับระดับแปลง และ กำจัดวัชพืช ปลูกพืชตามระยะห่างที่เหมาะสมกับชนิดพืช ใส่ปุ๋ยตามสูตรและระยะเวลาที่กำหนดในแผนการใส่ปุ๋ย ใช้สารชีวภัณฑ์ เช่น ไตรโคเดอร์มา บาซิลลัส หรือสารสกัดพืชสมุนไพรป้องกันศัตรูพืช สำรวจแปลงปลูกอย่างสม่ำเสมอ ติดตามสุขภาพพืชอย่างต่อเนื่อง หากพบปัญหา ให้ใช้วิธีผสมผสาน เช่น ตัดแต่ง กำจัดใบ โรค หรือใช้ชีว ภัณฑ์เสริม

ขั้นตอนที่ ๕: การประเมินผลและปรับปรุง บันทึกข้อมูลผลผลิต น้ำหนักต่อไร่ ต้นทุน และรายได้ เปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา ปรับปรุงวิธีการปลูก หรือเลือกพันธุ์ใหม่ที่ให้ผลดียิ่งขึ้นในปีถัดไป ใช้ข้อมูลเหล่านี้ ประกอบการวางแผนการผลิตในรอบปีถัดไปอย่างมีประสิทธิภาพ การทำเกษตรตามหลักวิชาการนี้ ไม่ใช่แค่การ เพิ่มผลผลิตหรือรายได้เท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้าง "ระบบเกษตรที่ยั่งยืน" ซึ่งสามารถส่งต่อความรู้ให้เกษตรกรรายอื่น ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม ผ่านฐานเรียนรู้และการถ่ายทอดใน ศพก.

๒. ผลสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับต่อการทำอาชีพการเกษตร: ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการนำนวัตกรรม/เทคโนโลยี มาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรคืออะไร เช่น ต้นทุน รายได้ ผลผลิต (ใส่รายละเอียดข้อมูลเชิงตัวเลขเพิ่มเติม เพื่อการเปรียบเทียบเชิงประจักษ์ และให้ระบุสินค้าเกษตรที่ทำการผลิตใน ศพก.ของท่าน)

๒.๑ สินค้าเกษตรที่มีการดำเนินกิจกรรมใน ศพก. มีดังนี้

๑) สินค้าเกษตร ด้านพืช ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....๗.....ชนิด ประกอบด้วย

- ๑.๑)ข้าว.....พื้นที่ปลูกจำนวน.....๑๔ ไร่.....(ไร่-งาน-วา)
 ๑.๒)กล้วย.....พื้นที่ปลูกจำนวน.....๑ ไร่.....(ไร่-งาน-วา)
 ๑.๓)อ้อย.....พื้นที่ปลูกจำนวน.....๑ ไร่.....(ไร่-งาน-วา)
 ๑.๔)องุ่น.....พื้นที่ปลูกจำนวน.....๑ ไร่.....(ไร่-งาน-วา)
 ๑.๕)ไม่ผล.....พื้นที่ปลูกจำนวน.....๑ ไร่.....(ไร่-งาน-วา)
 ๑.๖)ไม้ป่า ไม้ยืนต้น.....พื้นที่ปลูกจำนวน.....๑ ไร่.....(ไร่-งาน-วา)
 ๑.๗)ผักสวนครัว.....พื้นที่ปลูกจำนวน.....๑ งาน.....(ไร่-งาน-วา)

๒) สินค้าเกษตร ด้านประมง ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....ชนิด ประกอบด้วย

๒.๑)ปลากินพืช.....จำนวน.....๒,๐๐๐ ตัว.....(หน่วย.....)

๓) สินค้าเกษตร ด้านปศุสัตว์ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....-.....ชนิด ประกอบด้วย

๔) สินค้าเกษตร ด้านอื่น ๆ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....๑.....ชนิด ประกอบด้วย

๔.๑)ต้นพันธุ์พืช.....จำนวน.....๑๐๐ ต้น.....(หน่วย.....)

๔.๒)สินค้าเกษตรแปรรูป... จำนวน.....๕๐ ชิ้น.....(หน่วย.....)

๒.๒ ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรใน ศพก.มีดังนี้ (ในระบุด้านทุนการผลิตสินค้าเกษตรหลัก)

๑) สินค้า.....ข้าว.....มีต้นทุนการผลิต ดังนี้

๑.๑) เตรียมดิน	เป็นเงิน	๔๐๐ บาท/ไร่
๑.๒) พันธุ์ข้าว	เป็นเงิน	๔๐๐ บาท/ไร่
๑.๓) ปุ๋ยเคมี/อินทรีย์	เป็นเงิน	๗๐๐ บาท/ไร่
๑.๔) ปรับปรุงดิน	เป็นเงิน	๑๕๐ บาท/ไร่
๑.๕) ค่าควบคุมวัชพืช	เป็นเงิน	๒๐๐ บาท/ไร่
๑.๖) ป้องกันศัตรูพืช	เป็นเงิน	๒๐๐ บาท/ไร่
๑.๗) ค่าแรงงานทั่วไป	เป็นเงิน	๑,๒๐๐ บาท/ไร่
๑.๘) ค่าขนส่ง / เก็บเกี่ยวเป็นเงิน		๖๐๐ บาท/ไร่
๑.๙) ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	เป็นเงิน	๑๐๐ บาท/ไร่
รวมต้นทุนการผลิต		๓,๙๕๐.....บาท/ไร่
รายได้.....		๖,๐๐๐.....บาท/ไร่

๒.๓ รายได้ของเกษตรกรต้นแบบ มีดังนี้

๑) รายได้รายวัน (ได้รายวันจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกวันของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....ผักสวนครัว, พันธุ์พืช, ข้าวสาร.....

เฉลี่ยรายได้วันละ.....๒๐๐.....บาท/วัน

๒) รายได้รายสัปดาห์ (ได้รายสัปดาห์จากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกสัปดาห์ของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....ผักสวนครัว, พันธุ์พืช.....

เฉลี่ยรายได้สัปดาห์ละ.....๑๐๐.....บาท/สัปดาห์

- ๓) รายได้รายเดือน (ได้รายเดือนจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกเดือนของท่าน)
ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....กล้วย, ปลูกกินพืช, อ้อย.....
เฉลี่ยรายได้เดือนละ.....๑๐๐.....บาท/เดือน
- ๔) รายได้รายปี (ได้รายปีจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกปีของท่าน)
ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....ข้าว, ฝรั่ง, ไม้ผล.....
เฉลี่ยรายได้ปีละ.....๑๕๐,๐๐๐.....บาท/ปี

๒.๔ ประโยชน์ที่ได้รับ (ประโยชน์ที่เกิดกับตนเอง เกษตรกรรายอื่น และประโยชน์ที่เกิดกับชุมชนมีอะไรบ้าง)

จากการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรในศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) นายชิต ปานพลอย ได้รับประโยชน์อย่างหลากหลาย ทั้งในระดับบุคคล เกษตรกรรายอื่น และชุมชนโดยรอบ โดยในระดับบุคคล นายชิต ปานพลอย ได้รับรายได้ที่หลากหลายจากการผลิตสินค้าเกษตรที่หลากหลายชนิด เช่น ข้าว กล้วย อ้อย ฝรั่ง ไม้ผล ผักสวนครัว รวมถึงการเลี้ยงปลาในพืชมังคภาพและการผลิตต้นพันธุ์พืช รายได้เกิดขึ้นในหลายช่วงเวลา ตั้งแต่รายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน ไปจนถึงรายปี ทำให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น อีกทั้งยังลดต้นทุนการผลิตด้วยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เช่น ปุ๋ยชีวภาพ น้ำหมักชีวภาพ และการจัดการแบบเกษตรผสมผสานตามแนวคิดโคก หนอง นา โมเดล ส่งผลให้ไม่เพียงแต่เพิ่มผลผลิต แต่ยังรักษาสิ่งแวดล้อมได้อีกด้วย

สำหรับเกษตรกรรายอื่น นายชิตถือเป็นต้นแบบที่สามารถถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้กับเพื่อนเกษตรกรในชุมชนผ่านการจัดกิจกรรมฝึกอบรม การให้คำปรึกษาในพื้นที่ และการเปิดแปลงเรียนรู้จริง เกษตรกรสามารถนำความรู้ด้านการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การเลือกพันธุ์พืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ตลอดจนการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอาชีพของตนเอง ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ที่มั่นคงขึ้น และลดความเสี่ยงจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยว

ในระดับชุมชน การมีอยู่ของ ศพก. ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น มีการจ้างงานภายในชุมชนทั้งในภาคการผลิต การแปรรูป และการตลาด เกิดการหมุนเวียนของรายได้ในชุมชน เกิดการสร้าง ความมั่นคงทางอาหารจากการที่มีผลผลิตจำหน่ายในพื้นที่ตลอดทั้งปี เช่น ผักสด ข้าว ปลา และผลไม้ตามฤดูกาล นอกจากนี้ ศพก.ยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ให้กับเยาวชน นักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ซึ่งส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งและมีองค์ความรู้ในการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์

๓.๑ เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรของท่านมีการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่แปลงเกษตรของท่านและชุมชนอย่างไร

การดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรในแปลงของนายชิต ปานพลอย ได้มีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมาปรับใช้อย่างเหมาะสมและเห็นผลจริง โดยเฉพาะในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เช่น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก และน้ำหมักชีวภาพที่ผลิตขึ้นเองในแปลงเกษตรแทนการใช้สารเคมี ช่วยลดการตกค้างของสารพิษในดินและน้ำ อีกทั้งยังส่งเสริมให้จุลินทรีย์ในดินเจริญเติบโต ทำให้โครงสร้างของดินดีขึ้น เพิ่มอินทรีย์วัตถุ และลดปัญหาดินเสื่อมสภาพ

การใช้แนวคิดเกษตรผสมผสานและโคก หนอง นา โมเดล ยังเป็นอีกเทคโนโลยีเชิงพื้นที่ที่ช่วยฟื้นฟูระบบนิเวศในแปลงเกษตร โดยการขุดหนองกักเก็บน้ำไว้ในฤดูแล้ง ลดการใช้น้ำจากแหล่งธรรมชาติโดยตรง และเพิ่มพื้นที่สีเขียวจากการปลูกไม้ผล ไม้ป่า และพืชคลุมดินรอบแปลง ช่วยป้องกันการชะล้างหน้าดินและรักษาความชุ่มชื้นของพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงปลาในพืชน้ำในระบบนิเวศที่สัมพันธ์กับพืชน้ำและพืชสวนครัวโดยรอบ เป็นการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่าและไม่สร้างมลพิษตกค้าง

เทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตที่นำมาใช้ในการเพิ่มมูลค่าข้าว กล้วย และอ้อย ยังช่วยลดของเสียจากการเกษตร โดยนำส่วนที่เหลือจากการผลิตมาใช้ประโยชน์ เช่น ใบอ้อยใช้คลุมดิน ใบกล้วยนำไปทำปุ๋ยหมัก หรือผลิตเป็นหัตถกรรมในชุมชน เป็นการลดขยะและสร้างรายได้เสริม

๓.๒ ประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ที่เกิดจากการทำกิจกรรมทางการเกษตร ใน ศพก.)

การดำเนินกิจกรรมใน ศพก. ของนายชิต ปานพลอย ได้มีการบูรณาการหลักวิชาการและนวัตกรรมที่คำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการทำเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน

ในด้านการอนุรักษ์ดิน มีการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมักชีวภาพ และปุ๋ยหมักจากเศษพืชในฟาร์ม ลดการใช้ปุ๋ยเคมีที่ทำให้ดินเสื่อมสภาพ ส่งเสริมระบบรากพืชและจุลินทรีย์ในดินให้เจริญได้ดีมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการปลูกพืชคลุมดินและใช้เศษวัสดุคลุมหน้าดิน ช่วยลดการพังทลายของดินในฤดูฝนและรักษาความชื้นในฤดูแล้ง

ในด้านการอนุรักษ์น้ำ โครงการได้ใช้แนวคิด "โคก หนอง นา โมเดล" เพื่อเพิ่มพื้นที่รับน้ำในฟาร์ม ลดการพึ่งพาน้ำจากภายนอก และเก็บน้ำไว้ในฤดูแล้งอย่างคุ้มค่า มีการนำน้ำหมุนเวียนกลับมาใช้ในระบบเกษตร เช่น น้ำที่ใช้เลี้ยงปลาอาจนำไปรดพืชได้โดยตรง ช่วยลดปริมาณการใช้น้ำจืด และไม่เกิดน้ำเสียตกค้าง

ในด้านการอนุรักษ์ป่าไม้และความหลากหลายทางชีวภาพ ได้มีการปลูกไม้ผล ไม้ป่า และไม้ยืนต้นหลากหลายชนิดรอบบริเวณแปลงเกษตร ซึ่งไม่เพียงให้ผลผลิตในอนาคต แต่ยังช่วยเพิ่มความชุ่มชื้น ร่มเงา และระบบนิเวศในพื้นที่ ส่งเสริมการกลับมาของแมลงที่มีประโยชน์ นก และสัตว์พื้นถิ่นบางชนิด

การจัดการฟาร์มในลักษณะเกษตรผสมผสาน ยังช่วยลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง เพราะมีการหมุนเวียนวัสดุภายในฟาร์ม เช่น การนำเศษวัสดุเหลือใช้จากพืช มาทำปุ๋ยหมักหรือใช้ในการเลี้ยงสัตว์ เป็นการใช้ทรัพยากรซ้ำและลดขยะทางการเกษตร

สรุปประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมใน ศพก.

- ช่วยอนุรักษ์ดินและเพิ่มความอุดมสมบูรณ์
- ลดการใช้น้ำและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการน้ำ
- เพิ่มพื้นที่สีเขียวและสร้างสมดุลทางนิเวศ
- ลดการใช้สารเคมีและลดมลพิษทางสิ่งแวดล้อม
- ใช้ทรัพยากรในฟาร์มอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน

๔. ผลสำเร็จการทำงานให้ชุมชนในฐานะ ศพก. ที่เป็นเชิงประจักษ์

๔.๑ ผลสำเร็จการปฏิบัติงานในฐานะ ศพก. เป็นที่ประจักษ์

๔.๑.๑ มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของพื้นที่

นายชิต ปานพลอย มีความรู้และเข้าใจสภาพภูมิสังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และระบบการผลิตของพื้นที่เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นลักษณะดิน น้ำ พืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ปริมาณฝน หรือฤดูกาลเก็บเกี่ยว ข้อมูลเหล่านี้ถูกนำมาใช้ในการวางแผนการเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๑.๒ การให้บริการในการเป็นจุดอบรม ศึกษาดูงาน และเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้

ศพก. ได้จัดกิจกรรมอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ พร้อมเปิดแปลงเรียนรู้ให้เกษตรกรเข้ามาศึกษาดูงาน เช่น การปลูกกล้วยพันธุ์ต่างๆ การปลูกองุ่น การทำน้ำอ้อยสดพร้อมดื่ม การผลิตผักปลอดภัย และการเลี้ยงปลาในพืชม โดยนายชิต ปานพลอย เป็นวิทยากรหลัก ถ่ายทอดด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย สอดแทรกประสบการณ์ตรง ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่นำไปสู่การปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๑.๓ การให้บริการด้านการแก้ไขปัญหา เป็นที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ รวมถึงการรับเรื่องร้องเรียนในพื้นที่

นายชิต ปานพลอย ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและที่ปรึกษาแก่เกษตรกรในชุมชน โดยให้คำแนะนำในการจัดการปัญหาภัยแล้ง การจัดการศัตรูพืช การใช้ปุ๋ยอย่างเหมาะสมตามค่าวิเคราะห์ดิน และให้คำปรึกษาด้านการตลาด รวมถึงเปิดโอกาสให้เกษตรกรในพื้นที่เข้ามาพูดคุย ปรึกษา และร้องเรียนได้อย่างเป็นกันเอง

๔.๑.๔ การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวิชาการเกษตร

ศูนย์มีการเผยแพร่ข่าวสารด้านการเกษตร เช่น แนวโน้มราคาสินค้าเกษตร การเตือนภัยโรคและแมลงผ่านกลุ่มไลน์ Facebook และการประชุมกลุ่มย่อย รวมถึงการแจกเอกสารความรู้ หรือโปสเตอร์ให้เกษตรกรนำกลับไปศึกษาเอง ซึ่งช่วยให้เกษตรกรได้รับข้อมูลที่ทันต่อสถานการณ์และสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว

๔.๑.๕ การขยายผลองค์ความรู้สู่การปฏิบัติของเกษตรกร (มีช่องทางในการขยายผลอย่างไร เกษตรกรในชุมชน หรือเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้อย่างไร และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติอย่างไร)

ช่องทางการขยายผล ได้แก่ การจัดอบรม การจัดกลุ่มเรียนรู้ แลกเปลี่ยน และการลงพื้นที่เยี่ยมเยียนเกษตรกร เกษตรกรที่เข้าร่วมได้มีการนำเทคโนโลยีและวิธีการไปปรับใช้จริง เช่น การผลิตปุ๋ยหมักจากเศษวัสดุในฟาร์ม การลดต้นทุนการผลิตข้าว การปลูกกล้วยเชิงพาณิชย์ และการปลูกผักปลอดภัย ซึ่งนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ชัดเจนคือ เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ต้นทุนลดลง และมีความมั่นคงในอาชีพมากขึ้น

๔.๑.๖ การมีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ร่วมกับชุมชน หรือหน่วยงานในพื้นที่

นายชิต ปานพลอย ทำงานร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล และสถาบันการศึกษาในการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ เช่น โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ เครือข่าย โคก หนอง นา และการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูป โดยมุ่งเน้นการบูรณาการความรู้และทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน

๔.๑.๗ บทบาทในการเป็นประธานคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อย่างไรบ้าง

นายชิต ปานพลอย ปฏิบัติหน้าที่ประธานศูนย์ฯ ด้วยความมุ่งมั่น โดยมีหน้าที่บริหารจัดการ กิจกรรม วางแผนปฏิบัติการรายปี ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำกับดูแลการจัดอบรม การจัดการแปลง เรียนรู้ และติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์ ทั้งนี้ยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในชุมชน และเปิดโอกาส ให้กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๔.๒ ความภาคภูมิใจในการเป็น ศพก.

๔.๒.๑ ความภาคภูมิใจในการดำเนินงานเป็น ศพก. ในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาด้านเกษตรในชุมชน การได้ทำหน้าที่เป็นประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ถือเป็นความภาคภูมิใจอย่างยิ่งในชีวิตของข้าพเจ้า เพราะไม่เพียงเป็นการได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางการเกษตรแก่พี่น้องเกษตรกรในชุมชนเท่านั้น แต่ยังสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ และยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับชุมชนบ้านเกิดของตนเองอย่างเป็นรูปธรรม

ข้าพเจ้าภาคภูมิใจที่ได้เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงเกษตรกรกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และเครือข่ายต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมกันแก้ไขปัญหาทางการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องการผลิ การจัดการต้นทุน การตลาด หรือการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในพื้นที่ และยังสามารถทำหน้าที่เป็นที่พึ่งทางใจของเกษตรกรเมื่อเกิดปัญหา ทั้งในเรื่องอาชีพและเรื่องส่วนตัว

สิ่งที่ทำให้รู้สึกภาคภูมิใจที่สุด คือ การเห็นผลลัพธ์จากการทำงานอย่างต่อเนื่อง เกษตรกรสามารถนำความรู้ไปใช้จริง มีรายได้ที่มั่นคงมากขึ้น เริ่มมีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ แปรรูปผลผลิตเกษตร และจำหน่ายผ่านช่องทางใหม่ๆ เช่น ตลาดออนไลน์ หรือเกษตรแปลงใหญ่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า "การเรียนรู้" และ "การลงมือปฏิบัติ" ที่ขับเคลื่อนผ่าน ศพก. นั้นเกิดผลอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ข้าพเจ้ายังรู้สึกภูมิใจที่ได้เห็นคนรุ่นใหม่ในชุมชนเริ่มสนใจการเกษตรมากขึ้น เข้ามาศึกษาดูงาน และบางคนกลับบ้านมาเริ่มต้นอาชีพเกษตรกรรมของตนเอง ศพก. จึงไม่ได้เป็นเพียงแค่ศูนย์เรียนรู้ แต่เป็นพื้นที่แห่งแรงบันดาลใจ ที่ขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนจากภายในชุมชน

ทั้งหมดนี้คือพลังแห่งความภาคภูมิใจ ที่ทำให้ข้าพเจ้ามุ่งมั่นพัฒนา ศพก. อย่างต่อเนื่อง และพร้อมจะเป็นพลังเล็กๆ ในการขับเคลื่อนภาคเกษตรของประเทศให้ก้าวหน้าและยั่งยืนต่อไป

๔.๒.๒ ความเป็นผู้นำและความเป็นจิตอาสา

๑) ความเป็นผู้นำชุมชนในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ

- ความเป็นผู้นำในรูปแบบ "ทางการ" เป็นบทบาทที่ได้รับการแต่งตั้ง หรือเลือกตั้งอย่างเป็นทางการจากหน่วยงานรัฐหรือองค์กรต่าง ๆ ได้แก่:

ประธานเครือข่ายโคก หนอง นา อำเภอบางมูลนาก นายชิต ปานพลอย มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักปรัชญาโคก หนอง นา โดยประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่าและยั่งยืน

สมาชิกสภาเกษตรกร แสดงถึงบทบาทในการเป็นตัวแทนของเกษตรกรในระดับนโยบาย ถ่ายทอดปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอของเกษตรกรเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทำหน้าที่บริหารจัดการกลุ่ม ส่งเสริมการผลิต การตลาด และพัฒนาอาชีพของสมาชิก โดยเน้นการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรองและยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน

- ความเป็นผู้นำในรูปแบบ "ไม่เป็นทางการ" เป็นผู้นำที่เกิดจากการยอมรับของสมาชิกในชุมชน ด้วยพฤติกรรม ความรู้ ความสามารถ และความเสียสละ ได้แก่:

หมอดินประจำตำบล นายชิตใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านการปรับปรุงบำรุงดิน การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน และการจัดการทรัพยากรดินและน้ำอย่างเหมาะสม ถ่ายทอดให้กับเกษตรกรในชุมชนอย่างเข้าใจง่ายและนำไปใช้ได้จริง

ผู้นำโดยพฤติกรรมการเสียสละ ช่วยเหลือเกษตรกร
นายชิตเป็นผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากเกษตรกรในชุมชน ด้วยความตั้งใจในการช่วยเหลือให้คำแนะนำ แก้ปัญหาการเกษตร สนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่ม และสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งในพื้นที่

ต้นแบบการทำเกษตรแบบยั่งยืน ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงในพื้นที่แปลงเกษตรของตนเอง และเปิดเป็นแปลงเรียนรู้ นายชิตจึงเป็นผู้นำแบบอย่างที่สร้างแรงบันดาลใจให้เกษตรกรคนอื่นปรับเปลี่ยนแนวทางการผลิตจากแบบเดิมสู่เกษตรปลอดภัย ยั่งยืน และประหยัดต้นทุน

๒) การเสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวม

นายชิต ปานพลอย เป็นบุคคลที่อุทิศตนในการทำงานเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง ด้วยความมุ่งมั่นในการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร เขาใช้ความรู้ ความสามารถ และเวลาอย่างเต็มที่ในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเกษตรในหลายมิติ โดยไม่ยึดถือผลประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก แต่มุ่งหวังให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่ดีในระดับชุมชน เขายอมเสียสละเวลาในการประกอบอาชีพส่วนตัว เพื่อให้คำปรึกษาเกษตรกรในพื้นที่ ทั้งในด้านการวิเคราะห์ดิน การเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในแปลงเกษตร พร้อมเปิดพื้นที่ของตนเองเป็นแปลงเรียนรู้และจุดศึกษาให้กับผู้สนใจ โดยไม่มีค่าตอบแทน เพื่อให้เกษตรกรได้เห็นตัวอย่างจริงที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

นอกจากนี้ นายชิตยังเป็นผู้ที่ทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเครือข่ายอย่างใกล้ชิด แม้บางครั้งต้องแบกรับภาระงานมากมาย หรือเผชิญกับข้อจำกัดต่าง ๆ แต่เขาก็ไม่เคยปฏิเสธความรับผิดชอบ และยังคงมุ่งมั่นผลักดันงานส่งเสริมการเกษตรให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง การเสียสละของนายชิตไม่ได้หยุดอยู่แค่เรื่องงาน แต่ยังรวมถึงการเป็นผู้นำทางจิตใจของชาวบ้าน เป็นผู้รับฟังปัญหา เป็นผู้จุดประกายความหวัง และเป็นกำลังสำคัญที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว

๕. ข้อคิดประจำตัวในการทำงาน

“เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ลงมือทำ นำไปใช้ สู่จุดหมายความยั่งยืน”

ส่วนที่ ๔ ผู้ร่วมดำเนินการถอดบทเรียน

๑. ดำเนินงานถอดบทเรียน โดย (ระบุผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานถอดบทเรียน)

๑. นางวนิดา พาเหมาะ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการพิเศษ
๒. นางสาวจุฑามาศ กล่อมจิตร นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
๓. นางสาวพัชรินทร์ บุญประกอบ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
๔. นางสาวอมรรัตน์ โพธิสุข นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

๒. กระบวนการถอดบทเรียน/เครื่องมือที่ใช้

๑. การทบทวนประสบการณ์ / เครื่องมือ AAR (After Action Review) ใช้สรุปบทเรียนหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม/โครงการ เพื่อวิเคราะห์สิ่งที่ได้ผลดีและสิ่งที่ต้องปรับปรุง

๒. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ / เครื่องมือ Mind Mapping ใช้เขียนแผนผังองค์ความรู้จากประสบการณ์ เช่น การลดต้นทุน – การเพิ่มผลผลิต – การแปรรูป

๓. การบันทึกองค์ความรู้ / เครื่องมือ Storytelling ถ่ายทอดเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงผ่านการเล่าเรื่อง

๓. ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการถอดบทเรียน

ปัญหา/อุปสรรค

เวลาจำกัดจากภาระหน้าที่หลายด้านของประธาน ศพก. นายชิต ปานพลอย มีบทบาทหลายด้าน เช่น ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประธานเครือข่าย โคก หนอง นา สมาชิกสภาเกษตรกร ฯลฯ ทำให้ไม่สามารถจัดเวลาเฉพาะเจาะจงสำหรับการถอดบทเรียนได้สม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะ

ควรบริหารจัดการ วัน เวลา ในการถอดบทเรียนระหว่างทีมผู้ถอดบทเรียน และผู้ถูกถอดบทเรียนให้ตรงกัน และมีการบริหารจัดการเวลาให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งดึงเกษตรกรรุ่นใหม่ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยบันทึก ถ่ายคลิป หรือจัดทำสื่อ

*****หมายเหตุ** ๑. ให้แนบภาพประกอบในแต่ละข้อ

๒. ใส่ภาคผนวกในส่วนของแผนที่แสดงที่ตั้ง ศพก. และศพก. เครือข่าย หรือส่วนอื่นๆที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของ ศพก.

ภาคผนวก

แผนที่แสดงที่ตั้ง ศพก. และศพก. เครือข่าย

1. ศตปช.บางไผ่
2. กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) บางมูลนาก
3. ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านห้วยคต
4. กลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลวังกรด
5. กลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลวังตะกู
6. ศูนย์เรียนรู้การสหกรณ์ของสหกรณ์การเกษตรบางมูลนาก
7. กลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลห่อไกร
8. ศจช.วังตะกู
9. ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านโคกปลาคู
10. ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหนองน้ำใส
11. ศูนย์ข้าวชุมชนลำประดา
12. กลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลลำประดา
13. กลุ่มแปลงใหญ่ปลาสวายตำบลเนินมะกอก
14. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มน้ำพริกแกงบ้านห้วยเขน
15. ศูนย์เรียนรู้ผลิตไม้ประดับ
16. ศูนย์เรียนรู้ผักไฮโดรโปนิกส์
17. ศูนย์เรียนรู้เกษตรผสมผสาน
18. ศูนย์เรียนรู้การผลิตเห็ดนางฟ้า